

ΙΛΙΑΔΟΣ Ν

<p>Ζεὺς δ' ἐπεὶ οὖν Τρώας τε καὶ Ἕκτορα νηυσὶ πέλασσε, τοὺς μὲν ἕα παρὰ τῆσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ οἴζυν νωλεμέως, αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὅσσε φαεινῶ νόσφιν ἐφ' ἵπποπόλων Θρηγκῶν καθορώμενος αἴαν Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων καὶ ἀγαυῶν ἱππημολγῶν γλακτοφάγων Ἀβίων τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων. ἐς Τροίην δ' οὐ πάμπαν ἔτι τρέπεν ὅσσε φαεινῶ· οὐ γὰρ ὁ γ' ἀθανάτων τινα ἔλπετο ὄν κατὰ θυμὸν ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσι ἀρηξέμεν ἢ Δαναοῖσιν.</p> <p>Οὐδ' ἀλαοσκοπιῆν εἶχε κρείων ἐνοσίχθων καὶ γὰρ ὁ θαυμάζων ἦστο πτόλεμόν τε μάχην τε ὑψοῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς Σάμου ὑλήεσσης Θρηϊκίης· ἔνθεν γὰρ ἐφαίνετο πᾶσα μὲν Ἴδη, φαίνετο δὲ Πριάμοιο πόλις καὶ νῆες Ἀχαιῶν. ἔνθ' ἄρ' ὁ γ' ἐξ ἄλδος ἔζετ' ἰών, ἐλέαιρε δ' Ἀχαιοὺς Τρωσὶν δαμναμένους, Διὶ δὲ κρατερῶς ἐνεμέσσα.</p> <p>Αὐτίκα δ' ἐξ ὄρεος κατεβήσето παιπαλόεντος κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς· τρέμε δ' οὐρεα μακρὰ καὶ ὕλη ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος. τρὶς μὲν ὀρέξατ' ἰών, τὸ δὲ τέτρατον ἵκετο τέκμωρ, Αἰγᾶς, ἔνθα δὲ οἱ κλυτὰ δῶματα βένθεσι λίμνης χρύσεια μαρμαίροντα τετεύχεται, ἄφθιτα αἰεὶ. ἔνθ' ἐλθὼν ὑπ' ὄχεσφι τιτύσκετο χαλκόποδ' ἵππω ὠκυπέτα χρυσέησιν ἐθειρήσιν κομώνωντε, χρυσὸν δ' αὐτὸς ἔδυνε περὶ χροῖ, γέντο δ' ἰμάσθλην χρυσεῖην εὐτυκτον, ἐοῦ δ' ἐπεβήσето δίφρου, βῆ δ' ἐλάαν ἐπὶ κύματ'· ἄταλλε δὲ κήτε' ὑπ' αὐτοῦ πάντοθεν ἐκ κευθμῶν, οὐδ' ἠγγονίησεν ἀνακτα· γηθοσύνη δὲ θάλασσα δίστατο· τοὶ δὲ πέτοντο ῥίμφα μάλ', οὐδ' ὑπένερθε διαίνετο χάλκεος ἄξων· τὸν δ' ἐς Ἀχαιῶν νῆας εὐσκαρθμοὶ φέρον ἵπποι.</p> <p>Ἔστι δὲ τι σπέος εὐρὸν βαθείης βένθεσι λίμνης, μεσσηγὺς Τενέδοιο καὶ Ἰμβρου παιπαλοέσσης· ἔνθ' ἵππους ἔστησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων λύσας ἐξ ὀχέων, παρὰ δ' ἀμβρόσιον βάλεν εἶδαρ ἔδμεναι· ἀμφὶ δὲ ποσσὶ πέδας ἔβαλε χρυσείας, ἀρρήκτους ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὐθι μένοιεν νοστήσαντα ἀνακτα· ὁ δ' ἐς στρατὸν ὦχετ' Ἀχαιῶν.</p> <p>Τρώες δὲ φλογὶ ἴσοι ἀολλέες ἠὲ θυέλλη Ἕκτορι Πριαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτες ἔποντο, ἄβρομοι αὐτᾶχοι· ἔλποντο δὲ νῆας Ἀχαιῶν αἰρήσειν, κτενέειν δὲ παρ' αὐτόθι πάντας ἀρίστους. ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἐνοσίχθαιος Ἀργεῖους ὄτρυνε βαθείης ἐξ ἄλδος ἐλθῶν, εἰσάμενος Κάλχαντι δέμας καὶ ἀτειρέα φωνήν· Αἴαντε πρῶτω προσέφη, μεμαῶτε καὶ αὐτῶ· «Αἴαντε, σφῶ μὲν τε σαώσετε λαὸν Ἀχαιῶν ἀλκῆς μνησαμένω, μηδὲ κρυεροῖο φόβοιο.</p>	<p>5</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>20</p> <p>25</p> <p>30</p> <p>35</p> <p>40</p> <p>45</p>	<p>ἄλλη μὲν γὰρ ἔγωγ' οὐ δεῖδια χεῖρας ἀάπτους Τρώων, οἱ μέγα τείχος ὑπερκατέβησαν ὀμίλω· ἔξουσι γὰρ πάντας εὐκνήμιδες Ἀχαιοί· τῆ δὲ δὴ αἰνότατον περιδεῖδια μὴ τι πάθωμεν, ἦ ῥ' ὁ γ' ὁ λυσσώδης φλογὶ εἵκελος ἠγεμονεύει Ἕκτωρ, ὃς Διὸς εὖχετ' ἐρισθενέος πάϊς εἶναι. σφῶν δ' ὠδε θεῶν τις ἐνὶ φρεσὶ ποιήσειεν αὐτῶ θ' ἐστάμεναι κρατερῶς καὶ ἀνωγέμεν ἄλλους· τῶ κε καὶ ἐσσύμενόν περ ἐρωήσαιτ' ἀπὸ νηῶν ὠκυπόρων, εἰ καὶ μιν Ὀλύμπιος αὐτὸς ἐγείρει.»</p> <p>Ἦ καὶ σκηπανίω γαιήοχος ἐνοσίχθαιος ἀμφοτέρω κεκόπων πλήσεν μένεος κρατεροῖο, γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρά, πόδας καὶ χεῖρας ὑπερθεν. αὐτὸς δ' ὠς τ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι, ὃς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθείς ὀρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, ὠς ἀπὸ τῶν ἤϊξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων. τοῖν δ' ἔγνω πρόσθεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας, αἰψα δ' ἄρ' Αἴαντα προσέφη Τελαμώνιον υἱόν· «Αἴαν, ἐπεὶ τις νῶϊ θεῶν, οἱ Ὀλυμπον ἔχουσι, μάντει εἰδόμενος κέλεται παρὰ νηυσὶ μάχεσθαι, οὐδ' ὁ γε Κάλχας ἐστὶ θεοπρόπος οἰωνιστής· ἴχνια γὰρ μετόπισθε ποδῶν ἠδὲ κνημῶν ῥεῖ ἔγνω ἀπιόντος· ἀρίγνωτοι δὲ θεοὶ περ· καὶ δ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι, μαμῶωσι δ' ἔνερθε πόδες καὶ χεῖρες ὑπερθε.»</p> <p>Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Τελαμώνιος Αἴας· «οὔτω νῦν καὶ ἐμοὶ περὶ δούρατι χεῖρες ἄαπτοι μαμῶωσιν, καὶ μοι μένος ὦρορε, νέρθε δὲ ποσσὶν ἔσσυμαι ἀμφοτέροισι· μενοιώω δὲ καὶ οἶος Ἕκτορι Πριαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτι μάχεσθαι.»</p> <p>Ὡς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον χάρμη γηθόσυνοι, τὴν σφιν θεὸς ἔμβαλε θυμῷ· τόφρα δὲ τοὺς ὄπιθεν γαιήοχος ὦρσεν Ἀχαιοὺς, οἱ παρὰ νηυσὶ θοῆσιν ἀνέψυχον φίλον ἦτορ. τῶν ῥ' ἅμα τ' ἀργαλέω καμᾶτω φίλα γυῖα λέλυντο, καὶ σφιν ἄχος κατὰ θυμὸν ἐγίγνετο δερκομένοισι Τρώας, τοὶ μέγα τείχος ὑπερκατέβησαν ὀμίλω. τοὺς οἱ γ' εἰσορόωντες ὑπ' ὀφρύσι δάκρυα λείβον· οὐ γὰρ ἔφαν φεῦξεσθαι ὑπέκ κακοῦ· ἀλλ' ἐνοσίχθων ῥεῖα μετεισάμενος κρατερᾶς ὄτρυνε φάλαγγας. Τεῦκρον ἔπι πρῶτον καὶ Λήϊτον ἠλθε κελύων Πηνελέων θ' ἠρωα Θόαντά τε Δηϊπυρόν τε Μηριόνην τε καὶ Ἀντίλοχον, μήστωρας αὐτῆς· τοὺς ὁ γ' ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα· «αἰδῶς, Ἀργεῖοι, κοῦροι νέοι· ὕμμιν ἔγωγε μαρναμένοισι πέποιθα σαωσέμεναι νέας ἀμάς·</p>	<p>50</p> <p>55</p> <p>60</p> <p>65</p> <p>70</p> <p>75</p> <p>80</p> <p>85</p> <p>90</p> <p>95</p>
--	--	--	---

εἰ δ' ὑμεῖς πολέμοιο μεθήσετε λευγαλείοι,
 νῦν δὴ εἶδεται ἡμῶν ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι.
 ὦ πόπο, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὄρωμαι,
 δεινόν, ὃ οὐ ποτ' ἔγωγε τελευτήσεσθαι ἔφασκον,
 100 Τρώας ἐφ' ἡμετέρας ἰέναι νέας, οἷ τὸ πάρος περ
 φυζακινῆς ἐλάφοισιν εἰκέσσαν, αἶ τε καθ' ὕλην
 θῶων παρδαλίων τε λύκων τ' ἦῖα πέλονται
 αὐτως ἠλάσκουσαι ἀνάλκιδες, οὐδ' ἐπι χάρμη·
 ὡς Τρώες τὸ πρῖν γε μένος καὶ χεῖρας Ἀχαιῶν
 105 μίμνεν οὐκ ἐθέλεσκον ἐναντίον, οὐδ' ἠβαιόν·
 νῦν δὲ ἐκάς πόλιος κοίλης ἐπὶ νηυσὶ μάχονται
 ἡγεμόνος κακότητι μεθημοσύνησσι τε λαῶν,
 οἷ κείνῳ ἐρίσαντες ἀμυμένεον οὐκ ἐθέλουσι
 νηῶν ὠκυπόρων, ἀλλὰ κτείνονται ἀν' αὐτάς.
 110 ἀλλ' εἰ δὴ καὶ πάμπαν ἐτήτυμον αἰτίος ἐστίν
 ἦρωσ Ἀτρεΐδης εὐρὸν κρείων Ἀγαμέμνων,
 οὔνεκ' ἀπητίμησε ποδώκεα Πηλεΐωνα,
 ἡμέας γ' οὐ πως ἔστι μεθιέμεναι πολέμοιο.
 ἀλλ' ἀκεῶμεθα θάσσον· ἀκεσταὶ τοι φρένες ἐσθλῶν.
 115 ὑμεῖς δ' οὐκ ἔτι καλὰ μεθίετε θούριδος ἀλκῆς
 πάντες ἄριστοι ἐόντες ἀνὰ στρατόν. οὐδ' ἂν ἔγωγε
 ἀνδρὶ μαχεσσαίμην ὅς τις πολέμοιο μεθείη
 λυγρὸς ἐών· ὕμιν δὲ νεμεσσώμαι περὶ κῆρι.
 ὦ πέπονες, τάχα δὴ τι κακὸν ποιήσετε μεῖζον
 120 τῆδε μεθημοσύνη· ἀλλ' ἐν φρεσὶ θέσθε ἕκαστος
 αἰδῶ καὶ νέμεσιν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν.
 Ἔκτωρ δὴ παρὰ νηυσὶ βοῆν ἀγαθὸς πολεμίζει
 καρτερός, ἔρρηξεν δὲ πύλας καὶ μακρὸν ὄχηα.»
 Ὡς ῥα κελυτιῶν γαιήοχος ὄρσεν Ἀχαιοῦς.
 125 ἀμφὶ δ' ἄρ' Αἴαντας δοιοῦς ἴσαντο φάλαγγες
 καρτεραί, ὅς οὐτ' ἂν κεν Ἄρης ὀνόσαιτο μετελθῶν
 οὔτε κ' Ἀθηναίη λαοσσός· οἷ γὰρ ἄριστοι
 κρινθέντες Τρώας τε καὶ Ἔκτορα δῖον ἔμιμον,
 φράξαντες δόρου δουρί, σάκος σάκει προθελύμω·
 130 ἀσπίς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυιν, ἀνέρα δ' ἀνήρ·
 ψαῖον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
 νευόντων, ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν·
 ἔγχυα δὲ πτύσσοντο θρασειῶν ἀπὸ χειρῶν
 σειόμεν· οἷ δ' ἰθὺς φρόνεον, μέμασαν δὲ μάχεσθαι.
 135 Τρώες δὲ προὔτυψαν ἀολλέες, ἦρχε δ' ἄρ' Ἔκτωρ
 ἀντικρὺ μεμαῶς, ὀλοοίτροχος ὡς ἀπὸ πέτρης,
 ὄν τε κατὰ στεφάνης ποταμὸς χεϊμάρροος ὦση,
 ῥήξας ἀσπέτω ὕμβρω ἀναιδέος ἔχματα πέτρης·
 140 ὕψι δ' ἀναθρώσκων πέτεται, κτυπέει δέ θ' ὑπ' αὐτοῦ
 ὕλη· ὃ δ' ἀσφαλῆως θέει ἔμπεδον, ἦος ἵκηται
 ἰσόπεδον, τότε δ' οὐ τι κυλίνδεται ἐσσύμενός περ·
 ὡς Ἔκτωρ ἦος μὲν ἀπειλεῖ μέχρη θαλάσσης
 ῥέα διελεύσεσθαι κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν
 145 κτείνων· ἀλλ' ὅτε δὴ πυκινῆς ἐνέκυρσε φάλαγγι
 στῆ ῥα μάλ' ἐγχριμφθεῖς· οἷ δ' ἀντίοι υἱῆς Ἀχαιῶν
 νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχυσιν ἀμφιγυίοισιν
 ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὃ δὲ χασσάμενος πελεμίσθη.
 ἦϋσεν δὲ διαπρύσιον Τρώεσσι γεγωνώς·
 «Τρώες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
 150 παρμένετ'· οὐ τοι δηρὸν ἐμὲ σχήσουσιν Ἀχαιοί,
 καὶ μάλα πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες,
 ἀλλ', ὄϊω, χασσονται ὑπ' ἔγχυος, εἰ ἐτεόν με
 ὦρσε θεῶν ὄριστος, ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης.»
 Ὡς εἰπὼν ὄτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἐκάστου.
 155

Δηΐφοβος δ' ἐν τοῖσι μέγα φρονέων ἐβεβήκει
 Πριαμίδης, πρόσθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα πάντοσ' εἴσῃν
 κοῦφα ποσὶ προβιβῆς καὶ ὑπασπίδια προποδίζων.
 160 Μηριόνης δ' αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ
 καὶ βάλεν, οὐδ' ἀφάμαρτε, κατ' ἀσπίδα πάντοσ' εἴσῃν
 ταυρεῖην· τῆς δ' οὐ τι διήλασεν, ἀλλὰ πολὺ πρῖν
 ἐν καυλῷ ἐάγη δολιχὸν δόρου· Δηΐφοβος δὲ
 ἀσπίδα ταυρεῖην σχέθ' ἀπὸ ἔο, δεῖσε δὲ θυμῷ
 105 ἔγχος Μηριόναο δαΐφρονος· αὐτὰρ ὃ γ' ἦρωσ
 ἄψ ἐτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, χῶσατο δ' αἰνῶς
 165 ἀμφοτέρων, νίκης τε καὶ ἔγχυος ὃ ξυνάεξε.
 βῆ δ' ἰέναι παρὰ τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν
 οἰσόμενος δόρου μακρὸν, ὃ οἷ κλισίῃφι λείλειπτο.
 Οἷ δ' ἄλλοι μάρναντο, βοῆ δ' ἄσβεστος ὄρωρει.
 170 Τεῦκρος δὲ πρῶτος Τελαμώνιος ἄνδρα κατέκτα,
 Ἴμβριον αἰχμητήν, πολυῖππου Μέντορος υἱόν·
 ναῖε δὲ Πηδαιον, πρῖν ἐλθεῖν υἱῆς Ἀχαιῶν,
 κούρην δὲ Πριάμοιο νόθην ἔχε, Μηδεσικαστήν·
 αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἦλυθον ἀμφιέλισσαι,
 175 ἄψ ἐς Ἴλιον ἦλθε, μετέπερε δὲ Τρώεσσι,
 ναῖε δὲ παρ Πριάμω· ὃ δὲ μιν τίεν ἴσα τέκεσσι.
 τὸν ῥ' υἱὸς Τελαμώνος ὑπ' οὐατος ἔγχρ' ἐμακρῷ
 νύξ', ἐκ δ' ἔσπασεν ἔγχος· ὃ δ' αὐτ' ἔπεσεν μελίῃ ὦς,
 180 ἦ τ' ὄρεος κορυφῇ ἔκαθεν περιφαινομένοιο
 χαλκῷ ταμνομένη τέρενα χθονὶ φύλλα πελάσση·
 ὡς πέσεν, ἀμφὶ δὲ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλκῷ.
 Τεῦκρος δ' ὀρμήθη μεμαῶς ἀπὸ τεύχεα δῦσαι·
 Ἔκτωρ δ' ὀρμηθέντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
 185 ἀλλ' ὃ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκειον ἔγχος
 τυτθόν· ὃ δ' Ἀμφίμαχον Κτεάτου υἱ' Ἀκτορίωνος
 νισόμενον πόλεμόνδε κατὰ στήθος βάλε δουρί·
 δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
 Ἔκτωρ δ' ὀρμήθη κόρυθα κροτάφοις ἀραρυῖαν
 κρατὸς ἀφαρπάξει μεγαλήτορος Ἀμφιμάχοιο·
 190 Αἴας δ' ὀρμηθέντος ὀρέξατο δουρὶ φαεινῷ
 Ἔκτορος· ἀλλ' οὐ πη χροὸς εἶσατο, πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ
 σμερδαλέῳ κεκάλυφθ'· ὃ δ' ἄρ' ἀσπίδος ὀμφαλὸν οὔτα,
 ὡσε δὲ μιν σθένει μεγάλω· ὃ δὲ χάσσατ' ὀπίσσω
 νεκρῶν ἀμφοτέρων, τοὺς δ' ἐξεύρυσσαν Ἀχαιοί.
 195 Ἀμφίμαχον μὲν ἄρα Στιχίος δῖός τε Μενεσθεύς,
 ἀρχοὶ Ἀθηναίων, κόμισαν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν·
 Ἴμβριον αὐτ' Αἴαντε, μεμαότε θούριδος ἀλκῆς,
 ὡς τε δὴ αἶγα λέοντε κυνῶν ὑποκαρχαροδόντων
 200 ἀρπάξαντε φέρητον ἀνὰ ῥωπήϊα πυκνά,
 ὑψοῦ ὑπὲρ γαίης μετὰ γαμφοηλῆσιν ἔχοντε,
 ὡς ῥα τὸν ὑψοῦ ἔχοντε δῶα Αἴαντε κορουστὰ
 τεύχεα συλήτην· κεφαλὴν δ' ἀπαλῆς ἀπὸ δειρῆς
 κόψεν Ὀϊλιάδης κεχολωμένος Ἀμφιμάχοιο,
 205 ἦχε δὲ μιν σφαιρηδὸν ἐλιξάμενος δι' ὀμίλου·
 Ἔκτορι δὲ προπάροιθε ποδῶν πέσεν ἐν κονίῃσι.
 Καὶ τότε δὴ περὶ κῆρι Ποσειδάων ἐχολώθη
 υἱωνοῖο πεσόντος ἐν αἰνῇ δηϊοτήτι,
 βῆ δ' ἰέναι παρὰ τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν
 ὀτρυνέων Δαναοῦς, Τρώεσσι δὲ κήδε' ἔτευχεν.
 210 Ἴδομενεὺς δ' ἄρα οἷ δουρικλυτὸς ἀντεβόλησεν
 ἐρχόμενος παρ' ἐταίρου, ὃ οἷ νέον ἐκ πολέμοιο
 ἦλθε κατ' ἰγνύην βεβλημένος ὀξείῃ χαλκῷ.
 τὸν μὲν ἐταῖροί ἐνεικαν, ὃ δ' ἰητροῖς ἐπιτείλας
 ἦεν ἐς κλισίην· ἔτι γὰρ πολέμοιο μενοῖνα

ΡΑΨΩΔΙΑ Ν

Οι ραψωδίες Ν έως Π, που εκτείνονται σε 2790 περίπου στίχους, απαρτίζουν την τέταρτη και εκτενέστερη από τις έξι ενότητες στις οποίες η *Ιλιάδα* διαιρείται εκ των πραγμάτων. Κάθε τέτοια ενότητα θα προοριζόταν για μονοήμερη απαγγελία στο πλαίσιο της εξαήμερης εκτέλεσης ολόκληρης της *Ιλιάδας* (πρβ. Thornton, *Supplication* 46 κ.ε.). Όπως και οι ενότητες Ε-Θ και Ι-Μ, οι ραψωδίες Ν-Π αρχίζουν με μια ελληνική επιτυχία (που σημειώνεται από κάθε φορά ασθενέστερη θέση), στην οποία εδώ πρωταγωνιστούν οι δύο Αίαντες και ο Ιδομενέας. Στην συνέχεια, ωστόσο, σημειώνονται απώλειες βαρύτερες από αυτές με τις οποίες ολοκληρώθηκαν οι ραψωδίες Ε-Θ και Ι-Μ. Τα πλοία τίθενται σε άμεσο κίνδυνο, το πλοίο του Πρωτεσίλαου πυρπολείται, και με την τέταρτη εμφάνιση του μοτίβου επιτυχίας και καταστροφής ο Πάτροκλος, που στάλθηκε από τον Αχιλλέα ως σωτήρας, φονεύεται. Όλα αυτά εκτυλίσσονται σε μία μόνον ημέρα, αυτήν που διαρκεί από τον στ. Α 1 έως τον στ. Σ 239. Έτσι, η ήττα των Αχαιών εμπλέκει, με τον πλέον προσωπικό τρόπο, και τον ήρωα που συνέβαλε καθοριστικά στην επίσπευσή της. Όλα αυτά όμως δεν πρέπει να πραγματοποιηθούν τόσο γρήγορα. Η επιβράδυνση της δράσης είναι μια από τις σημαντικότερες λειτουργίες της ραψωδίας Ν, της οποίας ο αρχαίος τίτλος είναι *ἡ ἐπὶ ναυσὶ μάχη*, «η μάχη στα πλοία».

Έχοντας αφήσει έξυπνα τον Δία να αποστρέψει το βλέμμα του, ο ποιητής προσφέρει στους πανικόβλητους Αχαιούς ευρύ πεδίο για ανδραγαθήματα. Ο Ποσειδάωνας τους παροτρύνει να αντισταθούν σθεναρά παρά την απουσία πολλών πρωταγωνιστών που τραυματίστηκαν στην ραψωδία Λ. Ο θεός συμμετέχει στην μάχη αυτοπροσώπως, όταν ο Αγαμέμνωνας επιδεικνύει ηττοπάθεια στην ραψωδία Ξ. Μετά την διαμόρφωση του ελληνικού μετώπου για την υπεράσπιση των πλοίων (126 κ.ε.) δύο σύντομες σκηνές προετοιμάζουν την διάσπαση του μετώπου αυτού σε δύο τομείς, τον αριστερό και τον κεντρικό, κάτι που δίνει στον ελάσσονα ήρωα Ιδομενέα την ευκαιρία να διακριθεί. Ο Μηριόνης επιτίθεται χωρίς μεγάλη αποφασιστικότητα εναντίον του Δηίφοβου, κάτι που προετοιμάζει τον ακροατή για το τραύμα που θα του επιφέρει στον αριστερό τομέα ο τελευταίος (156-68, 527-39). Εκεί ο Έκτορας έρχεται αντιμέτωπος με τον Αίαντα και στην συνέχεια συ-

γκρούεται ξανά μαζί του στο κέντρο (183-205, 674 κ.ε. 809-32). Ο Όμηρος διασπά τότε την δράση και μας μεταφέρει πίσω από την γραμμή του μετώπου, όταν ο Μηριόνης καταφεύγει στην σκηνή του για να προμηθευτεί καινούριο δόρυ, αφού αυτό που είχε έσπασε στην μάχη. Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα επιδέξιο τέχνασμα —ο Μηριόνης θα μπορούσε, κάλλιστα, να βρει ένα δόρυ στο πεδίο της μάχης— για να πραγματοποιηθεί η συνάντηση Ιδομενέα και Μηριόνη. Οι δύο κρητικοί ήρωες άδικα υποπτεύονται ο ένας τον άλλο για λιποταξία· ο αμήχανος διάλογός τους κορυφώνεται, όταν ο Ιδομενέας απαλλάσσει τον Μηριόνη από τις υποψίες, κάνοντας ένα τολμηρό αστείο για το χαμένο του δόρυ. Η *αριστεία* τους προετοιμάζεται έτσι με τον κατάλληλο τρόπο και οι ίδιοι επανέρχονται στην μάχη στο αριστερό μέτωπο (326), όπου και παραμένει η δράση μέχρι και τον στ. 674. Μια ανακεφαλαίωση των παράλληλων θεϊκών σκηνών (345-60), που περιλαμβάνει και την υποστήριξη την οποία είχε υποσχεθεί ο Δίας στην Θέτιδα, θυμίζει, ενώ βρισκόμαστε περίπου στην μέση του έπους, την αρχή της *Ιλιάδας*, όπως άλλωστε και στην *Οδύσσεια* το χωρίο ν 90 κ.ε. παραπέμπει στην αρχή του ποιήματος. Επίσης, η περιληψη αυτή διευκρινίζει, για τους αναγνώστες που πιθανώς έχουν χάσει τον ειρμό της αφήγησης, τον λόγο της τωρινής αντιπαράθεσης του Δία με τον Ποσειδώνα.

Ο Ιδομενέας, μετά την *αριστεία* του οποίου ακολουθεί αμέσως η *αριστεία* του Πάτροκλου, σκοτώνει δύο γαμπρούς του τρωϊκού βασιλικού οίκου, καθώς και τον σύμμαχο των Τρώων Άσιο (361-454 σημ.). Ο ήρωας από την Κρήτη, ωστόσο, αναγκάζεται να αποσυρθεί, και άλλοι, δευτερεύοντες ήρωες αναλαμβάνουν δράση. Ο Μηριόνης, ο Αντίλοχος και ο Μενέλαος τραυματίζουν τον Δηίφοβο και τον Έλενο και σκοτώνουν τον γιο του Άσιου, τον Αδάμαντα, τον ανόητο Πείσανδρο και τον δειλό Αρπαλίωνα, με τρόπους που μακάβρια ταιριάζουν στο καθένα από τα θύματα (455-539, 540-672 σημ.) Ο Μενέλαος εξανίσταται για την στάση του Δία, ο οποίος, αν και προστάτης των ξένων, δείχνει ανοχή για τα τρωϊκά εγκλήματα. Ο Πάρις, οργισμένος για την δολοφονία ενός ξένου του, σκοτώνει αμέσως έναν άτυχο Έλληνα. Αυτές είναι οι ολέθριες συνέπειες της οργής του Αχιλλέα, που αντέστρεψε τις φυσικές συμπάθειες του Δία. Η αντίστιξη αυτών

των σκηνών σκοπό έχει να τονίσει όχι πλέον την ηθική ρευστότητα του πολέμου, αλλά την ηθική βεβαιότητα της τελικής συντριβής των Τρώων (660-72 σημ.). Ως συνήθως, τα σχόλια ηθικής φύσεως παραλείπονται, καθώς ο Όμηρος σπάνια δίνει τον λόγο στην ποιητική του *persona*. Επανερχόμαστε στο κέντρο (673-837 σημ.), όπου ο Έκτορας αντιμετωπίζει εχθρικά τμήματα, τα οποία με τις ασυνήθεις τακτικές τους απειλούν να διασπάσουν το μέτωπο των Τρώων. Προειδοποιημένος από τον Πολυδάμαντα ανακαλύπτει ότι η κατάσταση στα αριστερά είναι περισσότερο κρίσιμη και άδικα επιρρίπτει ευθύνες στον Πάρη, στον μόνο ήρωα που προβάλλει αντίσταση εκεί. Ο Έκτορας καταφέρνει να ανασυντάξει τον τρωικό στρατό, θέτοντας έτσι τέλος στην διάσπαση του μετώπου σε δεξιό και αριστερό τομέα. Στο τέλος της ραψωδίας τα δύο στρατεύματα βρίσκονται περίπου στην ίδια κατάσταση που βρίσκονταν και στην αρχή της, μετά την ανασύνταξη των Ελλήνων. Η σθεναρή τους αντίσταση είναι εξίσου δυσσώνη για τους Τρώες όσο και ο αετός που εμφανίζεται την στιγμή που ο Αϊάντας προκαλεί τον Έκτορα, χλευάζοντάς τον για την επικείμενη καταστροφή. Ο τελευταίος απαντά με άγριες απειλές, λησμονώντας το γεγονός ότι η επιτυχία του οφείλεται στον Δία. Περιμένουμε ότι οι δύο ήρωες θα συγκρουστούν άμεσα, ωστόσο η δράση παγώνει, όσο οι Αχαιοί συσκέπτονται για τις περαιτέρω ενέργειές τους και η Ήρα κοιμίζει τον Δία· οι δύο ήρωες τελικά συγκρούονται μόλις στο χωρίο Ξ 402 κ.ε.

Ως σημαντική «επιβράδυνση» της ιστορίας της μήνιδος η ραψωδία Ν δέχτηκε τις επιθέσεις των αναλυτικών. Ο Leaf πιστεύει ότι οι στ. 136-672 παρεισέφρησαν «για να προσδώσουν ιδιαίτερη τιμή στους Κρήτες ήρωες», αλλά ο Michel απέδειξε ότι αυτή η ενότητα είναι εξίσου αρμονικά ενσωματωμένη στο υπόλοιπο τμήμα της ραψωδίας όσο και η ραψωδία ολόκληρη στα ευρύτερα συμφραζόμενά της. Η κριτική που στο παρελθόν ασκήθηκε στους στ. 673-724 (ή και έως τον στ. 794) βασίζεται σε εσφαλμένη αντίληψη της ομηρικής αφηγηματικής τεχνικής και των συμβάσεών της. Είναι απεναντίας αξιοθαύμαστη η τέχνη που επιδεικνύει ο ποιητής στην προετοιμασία και στην διαποίκιληση αυτής της μακράς ενότητας που μοιάζει με τέλμα (πρβ. 1-168 σημ.). Η άφιξη του Ποσειδώνα αποτελεί μια άρτια εκδοχή του τυπικού θεικού ταξιδιού με άρμα. Οι πανοραμικές απόψεις των συντεταγμένων στρατευμάτων στους στ. 126 κ.ε., 330 κ.ε. και 795 κ.ε., που ενισχύονται από γλαφυρές παρομοιώσεις, είναι υποβλητικές. Ο διάλογος του Ιδομενέα με τον Μηριόνη παρατείνεται για λόγους χιουμοριστικούς· το χιούμορ είναι εμφανές και τείνει να μετατραπεί στο ανδρικό χιούμορ μεταξύ στρατιωτών (246-97 σημ.). Η μάχη είναι «σφοδρή με εναλλαγές» (Leaf). Οι ολιγόστιχες ιστορίες των πολεμιστών που φονεύονται είναι δραματικές με τις συ-

γκινητικές τους λεπτομέρειες, ενώ η αντίστιξη των διαφόρων χαρακτήρων που συγκρούονται, τραυματίζονται ή εκστομίζουν προκλητικές ή θριαμβευτικές ρήσεις δίνει την εντύπωση ενός πολυτονικού μουσικού έργου, ακόμα και στο εκτενές εκείνο χωρίο που δεν περιλαμβάνει ρήσεις (487-619). Ο θάνατος του Αμφίμαχου, του εγγονού του Ποσειδώνα (185 κ.ε.), όπως και του Ασκάλαφου, του γιου του Άρη (518 κ.ε.), προοικονομεί τους θανάτους των γόνων και άλλων θεών, του Σαρπηδόνα και του ίδιου του Αχιλλέα. Η ραψωδία Ν αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο ο ποιητής χειρίζεται το παραδοσιακό υλικό, τα μοτίβα και τις αφηγηματικές τεχνικές, προσδίδοντάς τους έντεχνα ηθικό βάθος, τόσο αυτονόητο για τους αρχαίους και χαρακτηριστικό και των δύο του επών. Για αναλύσεις και βιβλιογραφία βασική είναι η μελέτη του Michel, Ν· βλ. επίσης Owen, *The Story of the Iliad* 126-33, και Reinhardt, *IuD* 278-99. Για τις σκηνές των μαχών βλ. Winter, *MNO* 56-119 και Fenik, *TBS* 115-58. Για μια πρόσφατη αναλυτική προσέγγιση των ραψωδιών Ν-Ο, βλ. H. van Thiel, *Iliaden und Ilias* (Βασιλεία 1982) 51-122. Τα πορίσματα των αναλυτικών είναι τόσο αντικρουόμενα, ώστε θα μας απασχολήσουν ελάχιστα.

1-168. Ενώ ο Δίας αποστρέφει το βλέμμα του από το πεδίο της μάχης, ο Ποσειδώνας διασχίζει πάνω σε άρμα την θάλασσα και παρεμβαίνει στην μάχη, παίρνοντας την μορφή του Κάλχαντα για να σταματήσει τους Τρώες, πριν φτάσουν στα πλοία. Εμφυχώνει τους δύο Αϊάντες και στην συνέχεια όλους τους Έλληνες που παραμένουν στις θέσεις τους και αναχαιτίζουν την επίθεση των Τρώων. Ο Μηριόνης επιτίθεται στον Δηίφοβο, αλλά το δόρυ του σπάει, και ο ήρωας καταφεύγει στην σκηνή του για να προμηθευτεί ένα καινούριο.

1-168. Ο Fenik, *TBS* 119, αποδεικνύει ότι η δομή των στ. 39-168 επανέρχεται, σε μεγαλύτερη κλίμακα, στους στ. 169-539 και φωτίζει έτσι μια σημαντική δομική αρχή ενός μεγάλου τμήματος της ραψωδίας:

I. A Οι Τρώες επιτίθενται (39-42).	II. A Σκληρή μάχη (169-205).
B Ο Ποσειδώνας εμφυχώνει τους Αϊάντες (43-65).	B Ο Ποσειδώνας παρακινεί τον Ιδομενέα (206-45).
Γ Οι Αϊάντες συνομιλούν (66-82).	Γ Ο Ιδομενέας και ο Μηριόνης συζητούν (246-329).
[Ο Ποσειδώνας εμφυχώνει τους Έλληνες (83-125)].	[Πανοραμική άποψη και περιληψη (330-60)].
Δ Οι Έλληνες αποκρούουν τους Τρώες (126-155).	Δ Η αριστεία του Ιδομενέα (361-525).
E Ο Μηριόνης μάχεται με τον Δηίφοβο (156-168).	E Ο Μηριόνης τραυματίζει τον Δηίφοβο (526-39).